

חוות דעת בנושא הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון – זימון לוועדות הכנסת)

ד"ר חן פרידברג, המכון הישראלי לדמוקרטיה

הוועדות הקבועות הן כלי הפיקוח החשוב והעיקרי, שעומד לרשות הכנסת בבואה לפקח על הממשלה, ומכאן החשיבות העצומה בשיפור דרכי הפעולה שלהן במטרה להפוך אותן למיומנות ולמומחיות בתחומן. לצורך זה יש להעמיד לרשותן את הכלים הטובים ביותר לעשייה משמעותית בתחום הפיקוח על עבודת הממשלה ולהשפעה על סדר היום הציבורי והתקשורתי. המלצותינו בתחום זה הן רבות, מקיפות מאוד ופורסמו בחוברות ובספרים לאורך כל השנים האחרונות, ואולם לצורך דיון זה נתמקד באחת מהן: הטלת קנס על עובדי ציבור שזומנו להופיע לפני ועדה מוועדות הכנסת ולא הגיעו לדיון או שהתבקשו למסור לה מידע ומסמכים ולא נענו לבקשה.

ברמה העקרונית אנו תומכים בצורך לתקן את חוק יסוד: הכנסת ובהתאם לכך גם את חוק יסוד: הממשלה וכן את תקנון הכנסת (במקומות הרלוונטיים) כך שלוועדות תוענק סמכות לזמן כל נושא משרה או ממלא תפקיד ברשות המבצעת, בכפוף לצורך לקבוע חריגים, כמפורט בתיקון להצעת חוק יסוד: הכנסת (זימון לוועדות הכנסת). במידה והם לא יתייצבו לדיון (ולא הראו טעם צודק לכך), או שלא ימסרו מידע ו/או מסמכים, למרות שנתבקשו, דינם יהיה קנס (הוראה דומה קבועה בסעיף 18א (ד) לחוק מבקר המדינה לגבי חובת התייצבות בפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה).

יחד עם זאת אנו מתנגדים להחלת חובת התייצבות בפני וועדה מוועדות הכנסת גם על גופים פרטיים. מבדיקה השוואתית בנדון עולה שחובת התייצבות של גורמים פרטיים בפני ועדה של בית המחוקקים קיימת בעיקר בארה"ב בה נהגת שיטת המשטר

מר אמיר אלשטיין
יו"ר הוועד המנהל
מר יוחנן פלסנר
נשיא
מר ברנרד מרכוס
יו"ר בינלאומי
פרופ' גרהרד קספר
יו"ר המועצה הבינלאומית
ד"ר ג'ורג' שולץ
יו"ר של כבוד

חברי הוועד המנהל
מר חן ליכטנשטיין
גב' מול מועלם
מר טלי מרדור
מר אבינועם נאור
עו"ד אבי פישר
מר אביעד פרידמן
ד"ר מיכל צור
פרופ' זאב צחור
מר יוסי קוצ'יק
מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית
השופט רוולי סילברמן אבליה, קנדה
ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב
פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה
השופט דורית ביניש, ישראל
השופט סטיבן ברייד, ארה"ב
ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב
ד"ר ג'וזף ג'ופה, גרמניה
השופט דליה דורנר, ישראל
פרופ' רונלד דינאלט, ארה"ב
השגריר צ'ארלס היל, ארה"ב
פרופ' משה הלברטל, ישראל
פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב
פרופ' רוברט מונקין, ארה"ב
פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה
השופט אברהם סופר, ארה"ב
מר ברט סטפנס, ארה"ב
פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב
פרופ' גבריאלה שלו, ישראל
השופט מאיר שמגר, ישראל

סגני נשיא
ד"ר ישי ג'סיץ (פרט), אסטרטגיה
פרופ' מרדכי קרמיצר, מחקר
פרופ' ידידיה צ' שטרן, מחקר

עמיתים בכירים
אלוף (מיל') עמית אילון
פרופ' חנוך דגן
פרופ' תמר הרמן
פרופ' עמית כהן
פרופ' שאר ליפשיץ
פרופ' יותם מרגלית
פרופ' יובל פלדמן
פרופ' גדעון רהט
פרופ' יובל שני

מייסד ונשיא לשעבר
ד"ר אריק ברמון

המכון הישראלי לדמוקרטיה

הנשיאותית, המאופיינת בהפרדת רשויות נוקשה ובעצמאותן. במדינות בהן נוהג משטר פרלמנטרי, לא התפתחה סמכות כה נרחבת לוועדות הפרלמנט בנוגע לזימון גורמים שונים בפני וועדות פרלמנטריות ואם היא קיימת, היא מוגבלת לזימון ממלאי תפקידים ברשות המבצעת מתוקף העובדה שהרשות המבצעת במשטר הפרלמנטרי קמה מתוך הרשות המחוקקת, תלויה באמונה, אחראית כלפיה, ומחויבת למסור לה, ובאמצעותה לציבור כולו, דין וחשבון פומבי על כל מעשיה. לפי גישה זו סביר שכל נושא משרה ברשות המבצעת בישראל יחויב להתייצב בפני ועדה מוועדות הכנסת ולמסור לה מידע ו/או מסמכים ואם הוא לא עשה כן ניתן יהיה להטיל עליו קנס (כיום אי התייצבות עלולה להיחשב כעבירה משמעתית). לעומת זאת, אנו סבורים שאין זה ראוי שלכנסת תוענק הסמכות לחייב אדם או גוף פרטי להתייצב בפניה ולהטיל עליהם קנס במידה ולא עשו כן, משום שסמכות כזאת הופכת אותה למעשה למעין גוף שיפוטי בעל סמכויות אכיפה.

ד"ר חן פרידברג

התכנית לרפורמות פוליטיות, המכון הישראלי לדמוקרטיה

המכון הישראלי
לדמוקרטיה

נספח – טבלת השוואת בינ"ל חובת התייצבות בפני וועדות בתי נבחרים

	ישראל	בריטניה	ארה"ב	נורבגיה	דנמרק	פולין
שיטת משטר	פרלמנטרית	פרלמנטרית	נשיאותית	פרלמנטרית	פרלמנטרית	פרלמנטרית
חובת התייצבות בוועדות של נציגים מהמגזר הציבורי	קיימת רק בוועדה לענייני ביקורת המדינה	קיימת לוועדות בשני בתי הפרלמנט	קיימת לוועדות בשני בתי הפרלמנט	אין	אין	קיימת לוועדות בשני בתי הפרלמנט
חובת התייצבות בוועדות לגורמים פרטים	אין	אין	יש	אין	אין	אין
סנקציות	קנס- רק בוועדה לענייני ביקורת המדינה	לעובדי ציבור- סנקציות בצורה של אזהרה, נזיפה או קנס למזומנים שסירבו להתייצב ללא התרעה מספקת או סיבה ראויה לשרים- אין חובת התייצבות, אך ניתן להגיש בקשה לסיעה הרלוונטית וזו יכולה לחייב אותו להתייצב	פתיחת הליכים פליליים כנגד המזומן שסירב להופיע	לא קיימות	לא קיימות	על אף חובת ההתייצבות הקיימת, אין סנקציות על מזומן שסירב להופיע בפני הוועדה